

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

23 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 23 lutego 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R. S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 30 czerwca 2020 r., I ACa 171/19,

w sprawie z powództwa Bank spółki akcyjnej w W., poprzednio Bank spółka
akcyjna w W., Bank spółka akcyjna w W.

przeciwko R. S.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Karol Weitz Roman Trzaskowski Dariusz Zawistowski

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi w punkcie pierwszym (1) oddalił apelację pozwanego R.S. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 17 lipca 2018 r., zasądzającego od niego na rzecz powodowego Banku S.A. w W. kwotę 140.877,88 zł z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz rozstrzygającego o kosztach postępowania, a w punkcie drugim (2) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono m.in., że w dniu 13 marca 2015 r. w Ł. Bank S.A. w W. (poprzednik powoda; dalej – „Bank”) zawarł z pozwanym umowę o kredyt („Umowa”), w której zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę w wysokości 157.500 zł na 96 miesięcy. Z ważnych powodów Bank mógł rozwiązać Umowę z zachowaniem 30 dniowego okresu wypowiedzenia, które wymagało zachowania formy pisemnej (§ 12 ust. 1 Umowy), przy czym za ważne powody uznano m.in. niespłacenie przez klienta w wyznaczonym terminie dwóch kolejnych rat kredytu (§ 12 ust. 3 lit. d Umowy).

Kredyt został wypłacony pozwanemu, który spłacał go przez kilkanaście miesięcy, po czym zaprzestał świadczeń. Wobec niespłacenia w wyznaczonym terminie dwóch kolejnych rat kredytu, pismem datowanym na dzień 17 listopada 2016 r. powód wypowiedział Umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia („Wypowiedzenie”). W piśmie wskazano, że całość zadłużenia wynikającego z Umowy zostanie postawiona w stan natychmiastowej wymagalności. W konsekwencji pozwany zobowiązany zostanie do spłaty kwoty kredytu wynoszącej - według stanu na dzień sporządzania wypowiedzenia - 139.631,07 zł, bez dodatkowego wzywania do zapłaty. Jednocześnie powód wezwał pozwanego do bezzwłocznej spłaty bieżącego zadłużenia wynikającego z Umowy w wysokości wynoszącej na dzień 17 listopada 2016 r. kwotę 8.378,37 zł (rata wynosiła ok. 2000 zł). Powód odebrał wypowiedzenie w dniu 5 grudnia 2016 r.

W dniu 11 stycznia 2017 r. powód sporządził wyciąg z ksiąg bankowych, w którym wskazał, że zadłużenie pozwanego z tytułu Umowy wynosi 140.877,88 zł, na co składają się 136.772,58 zł z tytułu kapitału kredytu, 3.799,23 zł z tytułu odsetek umownych, naliczonych od kwoty kapitału kredytu za okres od dnia 15 sierpnia 2016 r. do dnia rozwiązania Umowy, tj. do dnia 1 stycznia 2017 r., 70 zł z tytułu opłat

oraz 236,07 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie naliczonych od kwoty kapitału kredytu za okres od dnia następnego po dniu rozwiązania umowy, tj. od dnia 2 stycznia 2017 r. do dnia wystawienia wyciągu. W wyciągu wskazano także, że od dnia 12 stycznia 2017 r. aż do całkowitej spłaty kredytu naliczane będą dalsze odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od kwoty kapitału kredytu.

Uznając żądanie powoda za zasadne, Sądy obu instancji były zgodne, że ze względu na zaleganie przez pozwanego ze spłatą kwoty przewyższającej wysokość dwóch rat Bank mógł wypowiedzieć Umowę i że wykazał dochodzoną należność także co do wysokości. Różniły się natomiast co do przesłanek skuteczności wypowiedzenia. Przyjmując, że wypowiedzenie powinno być bezwarunkowe, Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż *in casu* wolą powoda było niewątpliwie dokonanie wypowiedzenia. Wypowiedzenie wyrażało oświadczenie niezbędne do osiągnięcia zamierzonego skutku, było bowiem jasne (czytelne), zawierało oświadczenie o wypowiedzeniu Umowy oraz było oznaczone wprost jako „wypowiedzenie umowy”. Skuteczności Wypowiedzenia nie podważała zawarta w nim „oferta” zapłaty kwoty zaległości, która dawała pozwanemu możliwość podjęcia działań, zmierzających do restrukturyzacji wymagalnego zobowiązania. Nie było to zatem wypowiedzenie warunkowe.

Z kolei Sąd odwoławczy, dostrzegając wątpliwości co do dopuszczalności złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu połączonego z wezwaniem do zapłaty, przychylił się do stanowiska, że takie warunkowe wypowiedzenie jest dopuszczalne. *In casu* treść Wypowiedzenia była stanowcza i jasna, wynika z niej bowiem, że powód chciał zakończyć łączący strony stosunek prawny wobec niewywiązania się przez pozwanego z jego zobowiązań, przy czym precyzyjnie wskazano, iż w przypadku zapłaty dotychczasowego zadłużenia do oznaczonego dnia skutki prawne oświadczenia o wypowiedzeniu ustaną. W konsekwencji pozwany miał możliwość pełnego rozeznania się we własnej sytuacji prawnej, a jego interesy jako słabszej strony stosunku zobowiązaniowego były we właściwy sposób zabezpieczone. Przy czym określony przez powoda termin zapłaty zadłużenia był na tyle odległy, że dawał pozwanemu realną możliwość reakcji i podjęcia próby negocjacji warunków spłaty. Zarazem Sąd Apelacyjny wskazał, że nawet gdyby przyjąć, iż warunkowe wypowiedzenie umowy kredytu jest niedopuszczalne, a więc,

że oświadczenie pozwanego miało jedynie skutek wezwania do zapłaty zaległych rat kredytu, to przez wytoczenie niniejszego powództwa powód w sposób jasny dał wyraz chęci rozwiązania łączonego strony stosunku prawnego z winy pozwanego. Wraz z doręczeniem pozwanemu pozwu doszło do skutecznego wypowiedzenia Umowy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 75 w związku z art. 75c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2488; dalej – „Prawo bankowe”) i z art 354 § 2 k.c. oraz art. 60 w związku z art. 89 i art. 94 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania, a w przypadku stwierdzenia podstaw - o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, w każdym zaś przypadku o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucane naruszenie art. 75 w związku z art. 75c Prawa bankowego i z art 354 § 2 k.c. miało polegać na przyjęciu, że doszło do prawidłowego wypowiedzenia Umowy kredytowej, mimo iż Bank nie zastosował procedury upominawczej przewidzianej w art. 75c Prawa bankowego. Wprawdzie przepis ten wszedł w życie – mocą ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1854; dalej – „Ustawa nowelizująca”) - w dniu 27 listopada 2015 r., a więc po zawarciu Umowy, jednakże obowiązywał już w dacie Wypowiedzenia i w związku z tym powinien być respektowany, co potwierdza art. 12 ust. 1 Ustawy nowelizującej, nakładający na banki obowiązek dostosowania swojej działalności do wymagań określonych w art. 75c w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie tej Ustawy. Stosownie do tych wymagań, jeżeli kredytobiorca opóźnił się ze spłatą zobowiązania z tytułu udzielonego kredytu, bank powinien wezwać go do dokonania spłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni roboczych (ust. 1) i informując go w wezwaniu o możliwości złożenia, w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania, wniosku o restrukturyzację zadłużenia (ust. 2). Tymczasem *in casu* Bank nie dokonał

skutecznego wezwania do zapłaty przed wypowiedzeniem Umowy (w aktach sprawy nie ma żadnego dowodu, że pozwany został wezwany do zapłaty przed Wypowiedzeniem). Powinien bowiem – czego nie uczynił – najpierw wezwać pozwanego do zapłaty, wyznaczając termin nie krótszy niż 14 dni roboczych, a dopiero po upływie tego terminu mógł wypowiedzieć Umowę. Nie poinformował też pozwanego o możliwości restrukturyzacji. Konsekwencją naruszenia przez Bank wskazanych nakazów postępowania jest – zdaniem pozwanego - przedwczesność, sprzeczność z zasadami współżycia społecznego i nieważność Wypowiedzenia (art. 58 § 1 k.c.).

Do zakwestionowania tezy o skuteczności Wypowiedzenia zmierza także zarzut naruszenia art. 60 w związku z art. 89 i art. 94 k.c., którego skarżący dopatrył się w uznaniu, że Wypowiedzenie jest prawidłowe, mimo iż było warunkowe i zawierało warunek w świetle okoliczności sprawy niemożliwy do zrealizowania. Bank bowiem uzależnił kontynuację Umowy od wpłaty w wysokości 4 rat, a nie od możliwości wpłat miesięcznych w wysokości 2 200 zł, mimo że miał świadomość niemożności płacenia rat w pełnej wysokości, a tym samym umieszczając warunek zapłaty czterokrotności rat, zdawał sobie doskonale sprawę z niemożności wykonania tego świadczenia (nie zależało ono wyłącznie od woli dłużnika). Wypowiedzenie nie było też sformułowane jednoznacznie, skoro Bank stwierdził w nim, że „spłata spowoduje ustanie skuteczności prawnej wypowiedzenia”.

Ustosunkowując się do przedstawionych zarzutów, należy przede wszystkim stwierdzić, że wbrew wywodom skarżącego – a zgodnie z jednomyślnym stanowiskiem Sądów - treść Wypowiedzenia jawi się jako jednoznaczna. Reprezentant Banku oświadczył w nim przede wszystkim, że w związku z naruszeniem Umowy, polegającym na niespłaceniu przez pozwanego w wyznaczonym terminie dwóch kolejnych rat Kredytu, wypowiada Umowę „z zachowaniem trzydziestodniowego okresu wypowiedzenia”. Wyjaśnił przy tym, że „Wraz z upływem okresu wypowiedzenia, całość zadłużenia wynikającego ze wskazanej Umowy zostanie postawiona w stan natychmiastowej wymagalności” i że w konsekwencji pozwany zobowiązany będzie do spłaty kwoty kredytu w bliżej oznaczonej wysokości „bez dodatkowego wzywania do zapłaty”. Mając to na względzie wezwał pozwanego do „bezzwłocznej spłaty bieżącego zadłużenia”

wynikającego z Umowy, w wysokości wynoszącej na dzień sporządzenia pisma 8378,37 zł. Zarazem zastrzegł, że zapłata sumy bieżącego zadłużenia do dnia 29 grudnia 2016 r. „spowoduje ustanie skuteczności prawnej niniejszego wypowiedzenia, pozwalając na kontynuację obsługi kredytu wg aktualnie obowiązującego harmonogramu spłat”.

W tym świetle nie powinno być wątpliwości, że rozpatrywane pismo obejmowało zarówno wezwanie (bezwarunkowe) do zapłaty bieżącego zadłużenia w oznaczonej kwocie, jak i warunkowe wypowiedzenie Umowy, którego skuteczność została uzależniona od tego, czy pozwany dokona owej zapłaty. W orzecznictwie zaś zostało już wyjaśnione, że opatrzenie wypowiedzenia umowy kredytu tego rodzaju warunkiem jest dopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, niepubl. i z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 728/22, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2020 r., I CSK 547/19, niepubl., z dnia 25 czerwca 2020 r., V CSK 56/20, niepubl., z dnia 14 kwietnia 2022 r., I CSK 546/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., I CSK 1586/22, niepubl., z dnia 13 stycznia 2023 r., I CSK 1606/22, niepubl., z dnia 22 lutego 2023 r., II CSKP 786/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 97, z dnia 15 maja 2023 r., II CSKP 489/22, niepubl. i z dnia 16 czerwca 2023 r., II CSKP 587/22, niepubl.), podobnie jak dopuszczalne jest – także w świetle art. 75c Prawa bankowego – wezwanie kredytobiorcy do zapłaty i dokonanie warunkowego wypowiedzenia w tym samym piśmie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2023 r., II CSKP 786/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 97 i z dnia 15 maja 2023 r., II CSKP 489/22, niepubl.). Nie można też stwierdzić, że zastrzeżony warunek miał charakter niemożliwy w rozumieniu art. 94 k.c., skoro decyduje o tym obiektywna – a nie subiektywna (mająca w szczególności na względzie cechy i umiejętności oraz indywidualne możliwości zachowania się oznaczonej strony) - możliwość ziszczenia się zdarzenia, od którego uzależnione zostały skutki prawne wypowiedzenia (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 218/15, niepubl.). Powoływana przez pozwanego niemożność wykonania zobowiązania z powodu braku środków finansowych nie powinna być zatem utożsamiana z obiektywną niemożliwością spełnienia świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2000 r., III CKN 598/98, niepubl., z dnia 5 grudnia 2000 r.,

V CKN 150/00, niepubl., z dnia 8 maja 2002 r., III CKN 1015/99, niepubl. oraz z dnia 10 kwietnia 2003 r., III CKN 1320/00, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 112).

Skarżący ma natomiast rację, że art. 75c Prawa bankowego ma zastosowanie także do umów zawartych przed wejściem tej normy w życie, jeżeli wypowiedzenie – a tak było *in casu* – zostało dokonane już pod rządem nowego prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2021 r., IV CSKP 92/21, OSNC 2022, nr 1, poz. 9 i z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 832/22, niepubl.). Oznacza to, że Sądy powinny ocenić skuteczność Wypowiedzenia, mając na względzie wymaganie uprzedniego wezwania do zapłaty i poinformowania kredytobiorcy o możliwości złożenia, w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania, wniosku o restrukturyzację zadłużenia (por. co do znaczenia dochowania wymagań określonych w art. 75c Prawa bankowego dla skuteczności wypowiedzenia wyroki Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2021 r., IV CSKP 92/21, OSNC 2022, nr 1, poz. 9 i z dnia 18 grudnia 2021 r., IV CSKP 198/21, OSNC-ZD 2023, nr A, poz. 12 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 2022 r., I CSK 2692/22, niepubl. i z dnia 13 stycznia 2023 r., I CSK 1606/22, niepubl.; por. też *implicite* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 832/22, niepubl.). Nie uczyniły tego, co wywołuje wątpliwość, czy przeoczyły wymagania określone w art. 75c Prawa bankowego (na co zdaje się wskazywać okoliczność, że nie poczyniły w tym względzie żadnych ustaleń), czy też uznały, że skoro pozwany nie podnosił zarzutu naruszenia tego przepisu przy Wypowiedzeniu, Bank nie musiał wykazywać przewidzianych w nim przesłanek (por. jednak w tym kontekście wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2021 r., IV CSKP 92/21, OSNC 2022, nr 1, poz. 9). W każdym jednak razie brak ten nie pozwala odeprzeć zarzutu naruszenia art. 75c Prawa bankowego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.L.)

[ms]

